

словотвір, і вербалізатори широкої палітри емоційних почувань, і специфічні стилістичні прийоми, запозичені з біблійного письма, експериментальний синтаксис тощо.

Отже, аналіз метафору у творчому доробку Є.Пашковського дозволяє дійти наступних висновків: метафора є вагомим чинником реалізації мистецької і зокрема постмодерністської свідомості у творчості Є.Пашковського; метафори є виразно емотивними; наскрізними у творчості письменника є наступні масштабні метафори: *місто – скло, життя – скло, Україна – скло, життя – клініка, життя – жезл; життя – апокаліпсис, автобіографічний ліричний герой – самотній вовк*; базовими з-поміж наведених метафор є: *місто – скло і автобіографічний ліричний герой – самотній вовк*; решта є інваріантними; метафори у стилістиці автора наділяються різноманітними функціями, основними з яких виступають: деміфологізація культурних, ідеологічних, інформаційних тощо процесів сучасного суспільства; показ деструктивності соціальної моделі існування, в якій немає місця для Бога; випрозорити вичерпність будь-яких дуальних опозиційних концепцій світу; запропонування через біблійну конотацію альтернативної системи цінностей. Подібні задачі ми ставимо перед собою у подальшому дослідженні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Kvit* С. Одкровення на зламі тисячоліть // Пашковський Є. Щоденний жезл. [Електронне вид.]. – Режим доступу: Library.kr.ua /elib/pashkovskiy/index.html; 2. Мала філологічна енциклопедія / Укл.: О.І.Скопніченко, Т.В.Цимбалюк. – К., 2007. – 478 с.; 3. *Мечнікова Г.С.* Мистецтво постмодернізму як фактор адаптації особистості. – К., 2001. – 230 с.; 4. *Пашковський Є.* Інше життя // Українська літературна газета. - №11(17) від 28.05.2010; 5. *Пашковський Є.* Примирення з майбутнім // Українська літературна газета. - №15 (21) від 23.07.2010; 6. *Пашковський Є.* Свято // Дніпро. – 1989. - №9. – С.4 – 87; 7. *Пашковський Є.* Час довбневчень закінчився: люди сприймають серцем і не переносять на дух лицемірства! // Україна молода. - № 099 від 02.06.2006; 8. *Пашковський Є.* Щоденний жезл. [Електронне вид.]. – Режим доступу: Library.kr.ua /elib/pashkovskiy/index.html; 9. Словарь библейских образов: Энциклопедическое исследование образов, символов, основных тем, метафор, речевых оборотов и литературных стилей Библии / Под общ. ред. Л.Райкена, Дж.Уилхойта, Т. Лонгмана III. – СПб., 2005. – 1424 с.

Непон-Айдачич Л.В. (Київ, Україна)

Польська мовна категорія kwiat ('квітка') у світлі анкетних даних

У статті досліджується польська мовна категорія kwiat ('квітка') на матеріалі анкетних даних. Визначаються гіпоніми лексеми kwiat, а також аналізуються відомості про те, які квіти вважаються польськими респондентами найтиповішими.

Ключові слова: етнолінгвістика, когнітивна лінгвістика, мовна категоризація світу, мовна категорія, польська мова, анкетування, гіпонім, прототип, квітка.

В статье исследуется польская языковая категория kwiat ('цветок') на материале

анкетных данных. Определяются гипонимы лексемы *kwiat*, а также анализируется информация о том, какие цветы польские респонденты считают наиболее типичными.

Ключевые слова: этнолингвистика, когнитивная лингвистика, языковая категоризация мира, языковая категория, польский язык, анкетирование, гипоним, прототип, цветок.

The article studies the Polish linguistic category kwiat ('flower') on the basis of questionnaire data. The author defines hyponyms of lexeme kwiat and analyzes information concerning flowers reputed as the most typical by the Polish respondents.

Key words: ethnolinguistic, cognitive linguistics, linguistic categorization of the world, linguistic category, Polish language, questionnaire design, hyponym, prototype, flower.

Питання мовної категоризації світу цікавить учених ще з часів античності. Сьогодні ж воно стало предметом розгляду також таких актуальних галузей мовознавства, як етнолінгвістика та когнітивна лінгвістика, завдяки чому з'явилися можливості, спираючись на існуючі науки надбання та критично їх аналізуючи, застосувати відмінні від попередніх методи й підходи до його вивчення, досягти нових результатів. Важливість проблеми мовної категоризації світу для різних галузей сучасної науки підтверджується багатьма працями, а також тим, що їй присвячуються конференції, конверсаторії і под. За підсумками одного з таких наукових зібрань видано том наукових праць [9], де представлено широкий спектр різних підходів до вивчення зазначеного питання.

Відмінність наукового та наївного бачення світу не потребує доказів. Людина впорядковує свої уявлення про дійсність, застосовуючи як наукові методи, завдяки чому створюються наукові класифікації предметів та явищ, так і ненаукові способи, завдяки чому виникають мовні категорії. Г. Хабрайска, слідом за Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, наголошувала, що сутність категоризації полягає в упорядкуванні світу на підставі вибраних рис при відсутності одного критерію їх добору, тоді як класифікація здійснюється на підставі усіх відомих рис, за одним критерієм [8, 223]. Авторка у своїй праці детально зупинилася на розгляді питання польської наївної категоризації в межах семантичного поля рослин, проаналізувавши анкетні дані [8, 221–241]. Є. Бартмінський, висвітлюючи проблеми профілювання, також писав про мовну категоризацію рослин [4, 269–275]. Разом зі С. Небжеговською цей учений виявив відмінності у фасетній структурі етнолінгвістичного опису рослин, які залежать від зарахування цих рослин до різних наївних категорій (напр., квітка, лікарська рослина, бур'ян, рослина) [6, 211–224]. У своїх попередніх працях ми також описували польську мовну категорію *kwiat* ('квітка'), спираючись на сучасні лексикографічні джерела (напр., [10, 157–163]), діалектні, історичні, етимологічні словники та польові (діалектні й фольклорні) записи (напр., [1, 279–280]). На важливості використання анкетних даних у етнолінгвістичних студіях наголошував Є. Бартмінський [3, 91–104]. Він (напр., [5, 63–83]) та представники заснованої й очолюваної ним польської школи когнітивної етнолінгвістики (напр., [7]) послідовно застосовують анкетування як метод збору одного з

різновидів мовного матеріалу поряд із аналізом системних (лексикографічних), текстових відомостей, а також корпусів польської мови.

Метою цієї та кількох запланованих розвідок є вивчення польської мовної категорії *kwiat* ('квітка') на матеріалі анкетних даних. З огляду на значний обсяг відомостей, наданих респондентами, досягнення поставленої мети передбачає виконання окремих завдань у низці праць. У цій роботі ми розглянемо два аспекти досліджуваної проблеми: які квіти, на думку польських інформаторів, є найтипівішими, а також, які рослини вони зараховують до категорії квітів (тобто які назви є гіпонімами лексеми *kwiat*).

Анкетування було проведено в жовтні 2009 р. серед 109 студентів філологічного факультету Університету імені Складовської-Кюрі в Любліні (48 анкет), Радомі (47), Білгораї (14), завдяки сприянню С. Небжеговської-Бартмінської, М. Бжозовської, Й. Шадури та ін. співробітників відділу текстології та граматики сучасної польської мови Університету імені Складовської-Кюрі, за що висловлюємо їм щиро вдячність.

Запропонована анкета містила питання як відкритого, так і закритого типу. Спочатку студенти повинні були назвати найтипівіші квіти. Ними були наведені такі флоронімації (після тире подано частоту появи лексеми в анкетах):

1. *roża* (укр. *троянда*) – 109,
2. *tulipan* (укр. *тюльпан*) – 90,
3. *stokrotka* (укр. *маргаритка*) – 66,
4. *fiolatek* (укр. *фіалка*) – 43,
5. *bratek* (укр. *братки*) – 34,
6. *lilia* (укр. *лілея*) – 29,
7. *mak* (укр. *мак*) – 27,
8. *chryzantema* (укр. *хризантема*) – 22,
9. *goździk* (укр. *гвоздика*) – 22,
10. *żonkil* (укр. *нарцис ситниколистий*) – 22,
11. *storczyk* (укр. *орхідея*) – 21,
12. *konwalia* (укр. *конвалія*) – 19,
13. *narcyz* (укр. *нарцис*) – 17,
14. *rumianek* (укр. *ромашка*) – 14,
15. *gerbera* (вар. *gerber*) (укр. *гербера*) – 13,
16. *aster /astra* (укр. *айстра*) – 12,
17. *niezapominajka* (укр. *незабудка*) – 12,
18. *bez* (укр. *бузок*) – 9,
19. *przebiśnieg* (укр. *пролісок*) – 9,
20. *kaktus* (укр. *кактус*) – 8,
21. *orchidea* (укр. *орхідея*) – 8,
22. *raproć / rąpotka* (укр. *папороть*) – 8,
23. *chaber* (укр. *волошка*) – 7,
24. *frezja* (укр. *фрезія*) – 7,
25. *iryś* (укр. *ірис*) – 7,
26. *nagietek* (укр. *нагідки*) – 7,
27. *słonecznik* (укр. *соняшник*) – 7,
28. *kaczeniec* (укр. *калюжниця*) – 6,
29. *krokus* (укр. *крокус*) – 6,
30. *margaryta / margarytka / margerytka / margarytka* (укр. *стокротка*) – 6,
31. *mieczyk* (укр. *гладіолус*) – 6,
32. *pelargonja* (укр. *пеларгонія*) – 6,
33. *piwonja / peonia* (укр. *піон*) – 6,
34. *malwa* (укр. *рожа*) – 5,
35. *nasturcja* (укр. *настуриця*) – 5,
36. *mlecz* (укр. *осот*) – 4,
37. *anturium* (укр. *антуріум*) – 3,

38. *begonia* (укр. бегонія) – 3,
39. *blawatek* (укр. волошка) – 3,
40. *jaśmin* (укр. жасмін) – 3,
41. *pierwiosnek* (укр. первоцвіт) – 3,
42. *aksamitka* (укр. чорнобривець) – 2,
43. *dalia* (укр. жоржина) – 2,
44. *hiacynt* (укр. гіацинт) – 2,
45. *zawilec* (укр. анемона, курослін) – 2,
46. *cynia* (укр. майорці) – 1,
47. *fikus* (укр. фікус) – 1,
48. *forsycja* (укр. форзиція) – 1,
49. *georginia* (укр. жоржина) – 1,
50. *język teściowej* (укр. сансеверія) – 1,
51. *jukka* (укр. юка) – 1,
52. *kalina* (укр. калина) – 1,
53. *kampanula* (укр. дзвоники) – 1,
54. *koniczyna* (укр. конюшина) – 1,
55. *lawenda* (укр. лаванда) – 1,
56. *lwia paszcza* (укр. ротики (садові)) – 1,
57. *petunia* (укр. петунія) – 1,
58. *sasanka* (укр. сон-трава) – 1,
59. *wrzos* (укр. верес) – 1.

Отож, на думку польських респондентів, до найтипівіших квітів належить 59 назв, одна з яких (*róża* – укр. троянда) була наведена усіма без винятку (109) інформаторами, наступною за частотою виступання (90) стала номінація *tulipan* (укр. тюльпан), а третьою за фреквентністю (66) була *stokrotka* (укр. маргаритка). Решта лексем з'являється у відповідях менше, ніж половини респондентів, а 14 фіксується лише одноразово. Можна зробити висновок, що прототипом квітки в польській мовній свідомості є троянда (*róża*), до центральних (ядерних) представників категорії квітів належать також тюльпан (*tulipan*), маргаритка (*stokrotka*), фіалка (*fiolatek*), братки (*bratek*), лілея (*lilia*), мак (*mak*). Близькими до центральних елементів є хризантема (*chryzantema*), гвоздика (*goździk*), нарцис ситниколистий (*żonkil*), орхідея (*storczyk*), конвалія (*konwalia*), нарцис (*narcyz*), ромашка (*rumianek*), гербера (*gerbera*), айстра (*aster*), незабудка (*niezapominajka*). Більш віддалені від ядра категорії квітка бузок (*bez*), пролісок (*przebiśnieg*), кактус (*kaktus*), орхідея (*orchidea*), папороть (*paproć / paprotka*), волошка (*chaber*), фрезія (*frezja*), ірис (*iryś*), нагідки (*nagietek*), соняшник (*ślonecznik*), калюжниця (*kaczeniec*), крокус (*krokus*), стокротка (*margerytka*), гладіолус (*mieczyk*), пеларгонія (*pelargonia*), піон (*piwonia*), рожа (*malwa*), настурція (*nasturcja*), осот (*mlecz*), антуриум (*anturium*), бегонія (*begonia*), волошка (*blawatek*), жасмін (*jaśmin*), первоцвіт (*pierwiosnek*), чорнобривець (*aksamitka*), жоржина (*dalia*), гіацинт (*hiacynt*), анемона (*zawilec*). Зовсім периферійну позицію в структурі мовної категорії квіат займають майорці (*cynia*), фікус (*fikus*), форзиція (*forsycja*), жоржина (*georginia*), сансеверія (*język teściowej*), юка (*jukka*), калина (*kalina*), дзвоники (*kampanula*), конюшина (*koniczyna*), лаванда (*lawenda*), ротики садові (*lwia paszcza*), петунія (*petunia*), сон-трава (*sasanka*), верес (*wrzos*). Як бачимо, прототипом квітки виявилася букетна зрізна рослина, до ядерних та наближених до центральних елементів аналізованої категорії належать букетні, садові, польові рослини, до віддалених та периферійних елементів –

МОВОЗНАВСТВО

квітучі кущі, букетні, лісові, польові, садові, а також вазонові квітучі й неквітучі рослини, магічні рослини, які цвітуть лише в легендах.

У заключному питанні анкети респондентам було запропоновано позначити, які з наведених назв рослин є, на їхню думку, назвами квітів. Проаналізувавши отримані відповіді, ми представили їх нижче у вигляді таблиць.

Таблиця 1. Назви рослин, які були зараховані до категорії квітів більше, ніж 50 респондентами.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
109				<i>bratek</i> (укр. братки)
109				<i>chryzantema</i> (укр. хризантема)
109				<i>fiolek</i> (укр. фіалка)
109				<i>goździk</i> (укр. гвоздика)
109				<i>narcyz</i> (укр. нарцис)
109				<i>róża</i> (укр. троянда)
109				<i>stokrotka</i> (укр. маргаритка)
109				<i>storczyk</i> (укр. орхідея)
109				<i>tulipan</i> (укр. тюльпан)
108		1		<i>hiacynth</i> (укр. гіацинт)
108	1			<i>lilia</i> (укр. лілея)
108	1			<i>niezabudka</i> / <i>niezarotniak</i> (укр. незабудка)
108		1		<i>zonkil</i> (укр. нарцис ситниколистий)
107	2			<i>orchidea</i> (укр. орхідея)
106		2	1	<i>konwalia</i> (укр. конвалія)
105	3	1		<i>iryś</i> (укр. ірис)
105	2			<i>pelargonia</i> (укр. пеларгонія)
104	4	1		<i>astra</i> / <i>aster</i> (укр. айстра)
103	2	1	3	<i>pierwiosnek</i> (укр. первоцвіт)
102	1	5	1	<i>margerytka</i> (укр. стокротки)
101	2	4	2	<i>chaber</i> (укр. волошка)
100		8	1	<i>begonia</i> (укр. бегонія)
99	8		2	<i>mak</i> (укр. мак)
99	3	5	2	<i>piwonía</i> (укр. піон)
98		9	2	<i>nasturcja</i> (укр. настурція)
97	2	9	1	<i>frezja</i> (укр. фрезія)
97	6	6		<i>gerbera</i> (укр. гербера)
95	8	5	1	<i>nieczyk</i> (укр. глідіолус)
89	8	11	1	<i>dzwonek</i> (укр. дзвоник)
88	4	15	2	<i>sasanka</i> (укр. сон-трава)
87	6	15	1	<i>blawatek</i> (укр. волошка)
86	5	16	2	<i>malwa</i> (укр. рожжа)
84	6	19		<i>fuksjia</i> (укр. фуксія)
84	20	3	2	<i>jaśmin</i> / <i>zasmín</i> (укр. жасмин)
83	6	20		<i>dalia</i> (укр. георгіна)
83	13	11	2	<i>nagietek</i> (укр. нагідки)
81	23	3	2	<i>bez</i> (укр. бузок)
77	1	24	7	<i>azalia</i> (укр. азалія)
76	9	19	5	<i>jaskier</i> (укр. жовтець)

74	10	18	7	<i>aksamitka</i> (укр. <i>чорнобривець</i>)
74	5	27	3	<i>georgia</i> (укр. <i>жоржина</i>)
74	24	10	1	<i>slonecznik</i> (укр. <i>соняшник</i>)
72	25	9	3	<i>lawenda</i> (укр. <i>лаванда</i>)
70	30	6	3	<i>rumianek</i> (укр. <i>ромашка</i>)
68	33	4	4	<i>mlecz</i> (укр. <i>осот</i>)
66	33	7	3	<i>raprotka</i> (укр. <i>папороть</i>)
62	30	14	3	<i>wrzos</i> (укр. <i>верес</i>)
58	13	33	5	<i>geranium</i> (укр. <i>герань</i>)
53	36	16	4	<i>mniszek</i> (укр. <i>кульбабка</i>)
53	45	9	2	<i>raproć</i> (укр. <i>папороть</i>)

Як бачимо, до категорії назв квітів інформаторами зараховано 51 лексему. Серед них 9 було визнано квітами усіма (109) без винятку респондентами: *bratek* (укр. *братки*), *chryzantema* (укр. *хризантема*), *fiolatek* (укр. *фіалка*), *goździk* (укр. *гвоздика*), *narcyz* (укр. *нарцис*), *roża* (укр. *троянда*), *stokrotka* (укр. *маргаритка*), *storczyk* (укр. *орхідея*), *tulipan* (укр. *тюльпан*); 4 лексеми – 108 інформаторами: *hiacynth* (укр. *гіацинт*), *lilia* (укр. *лілея*), *niezabudka* / *niezarotniak* (укр. *незабудка*), *zonkil* (укр. *нарцис ситниковистий*). При позитивній відповіді 107–95 інформаторів, кількість відповідей “ні” або “не знаю” не перевищує 10. Для 89–84 стверджувальних відповідей кількість невизначених відповідей перевищує 10, при цьому сума відповідей “ні” і “не знаю” (починаючи від відповідних їм 87 “так” та менше) перевищує 20. На проміжку від 70 до 53 позитивних відповідей кількість заперечних відповідей зростає від 30 до 45, виняток у цьому ряду становить лише назва *geranium* (укр. *герань*), для якої на 58 “так” припадає 13 “ні”, але 33 “не знаю”.

Таблиця 2. Назви рослин, які не були зараховані до категорії квітів більше, ніж 50 респондентами.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
38	54	13	4	<i>rozmaryn</i> (укр. <i>розмарин</i>)
39	53	13	4	<i>dziurawiec</i> (укр. <i>звіробій</i>)

Отож, більше 50 інформаторів квітами не вважають лише звіробій та розмарин.

Таблиця 3. Назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів відповіли “не знаю”.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
7	13	84	5	<i>katranula</i> (укр. <i>дзвоники</i>)
10	14	80	5	<i>gladiolus</i> (укр. <i>гладіолус</i>)
6	17	79	7	<i>ulanka</i> (укр. <i>фуксія</i>)
13	13	78	5	<i>kosanka</i> (укр. <i>цими</i>)
5	17	75	12	<i>bodziszek</i> (укр. <i>герань</i>)
3	26	75	5	<i>ślaz</i> (укр. <i>мальва</i>)
9	22	69	9	<i>mirt</i> (укр. <i>мирт</i>)
12	24	66	7	<i>ruta</i> (укр. <i>рута</i>)
18	18	65	8	<i>floks</i> (укр. <i>флокси</i>)
30	14	61	4	<i>kosaciec</i> (укр. <i>лівники</i>)
21	15	60	13	<i>cyklamen</i> (укр. <i>цикламен</i>)
36	13	57	3	<i>tuberoza</i> (укр. <i>тубероза</i>)
35	15	53	6	<i>macierzanka</i> (укр. <i>материнка</i>)
39	15	52	3	<i>cyntia</i> (укр. <i>майорці</i>)
27	24	51	7	<i>dziewanna</i> (укр. <i>дивина</i>)

До цієї групи потрапило 15 назв. Частотність стверджувальних та заперечних відповідей у ній коливається в межах від 3 до 39 для перших і від 13 до 26 для других.

Таблиця 4. Назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів (у сумі) відповіли “так” та “не знаю”.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
46	29	29	5	<i>szafran</i> (укр. шафран, крокус)

Ми виокремили цю номінацію саме як таку, що презентує групу назв, які інформатори не впевнено, але швидше схильні зарахувати до категорії квітів, тому що кількість відповідей “так” є значно більшою, ніж відповідей “ні”.

Таблиця 5. Назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів (у сумі) відповіли “ні” та “не знаю”.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
12	43	45	9	<i>iglica</i> (укр. грабельки)

Прямою протилежністю до попередньої лексеми є флоронімація *iglica*, яку інформатори швидше не схильні вважати назвою квітки. Такий висновок ми робимо тому, що кількість заперечних відповідей є значно більшою, ніж стверджувальних.

Таблиця 6. Помежівна група номінацій, де різниця між сумою відповідей “так” і “не знаю” та “ні” і “не знаю” є меншою 10.

так	ні	не знаю	немає відповіді	назви рослин
32	29	40	8	<i>barwinek</i> (укр. барвінок)
29	37	39	4	<i>krwawnik</i> (укр. деревій)

У цій групі представлено назви рослин, визначення належності чи неналежності яких до категорії квітів викликало у респондентів неоднакову реакцію. Різниця між кількістю позитивних і негативних відповідей не перевищує 10. Дещо більшим є число невизначених відповідей, проте і воно відрізняється від числа відповідей “так” і “ні” не більше, ніж на 11.

Порівняння відповідей польських студентів на питання відкритого та закритого типу, на нашу думку, доцільно представити у вигляді таблиці 7. У ній поряд із польськими назвами рослин та їх українськими відповідниками ми подаємо кількість стверджувальних відповідей (для першого стовпчика) і частоту виступання в анкетах (для другого стовпчика).

Таблиця 7. Зіставлення назв рослин, запропонованих для категоризації, та назв найтипівіших квітів, визначених респондентами.

запропоновані для категоризації назви рослин	визначені респондентами найтипівіші квіти
<i>aksamitka</i> (укр. чорнобривець) – 74	<i>aksamitka</i> (укр. чорнобривець) – 2
	<i>anturium</i> (укр. антуриум) – 3
<i>astra / aster</i> (укр. айстра) – 104	<i>aster / astra</i> (укр. айстра) – 12
<i>azalia</i> (укр. азалія) – 77	
<i>barwinek</i> (укр. барвінок) – 32	
<i>begonia</i> (укр. бегонія) – 100	<i>begonia</i> (укр. бегонія) – 3
<i>bez</i> (укр. бузок) – 81	<i>bez</i> (укр. бузок) – 9
<i>blawatek</i> (укр. волошка) – 87	<i>blawatek</i> (укр. волошка) – 3
<i>bodziszek</i> (укр. герань) – 5	
<i>bratek</i> (укр. братки) – 109	<i>bratek</i> (укр. братки) – 34
<i>chaber</i> (укр. волошка) – 101	<i>chaber</i> (укр. волошка) – 7
<i>chryzantema</i> (укр. хризантема) – 109	<i>chryzantema</i> (укр. хризантема) – 22
<i>cyklamen</i> (укр. цикламен) – 21	

<i>synia</i> (укр. майорці) – 39	<i>synia</i> (укр. майорці) – 1
<i>dalia</i> (укр. жоржина) – 83	<i>dalia</i> (укр. жоржина) – 2
<i>dziewanna</i> (укр. дивина) – 27	
<i>dziurawiec</i> (укр. звіробій) – 39	
<i>dzwonek</i> (укр. дзвоніки) – 89	
	<i>fikus</i> (укр. фікус) – 1
<i>fiolek</i> (укр. фіалка) – 109	<i>fiolek</i> (укр. фіалка) – 43
<i>floks</i> (укр. флокси) – 18	
	<i>forsycja</i> (укр. форзіція) – 1
<i>frezja</i> (укр. фрезія) – 97	<i>frezja</i> (укр. фрезія) – 7
<i>fukcja</i> (укр. фуксія) – 84	
<i>georgia</i> (укр. жоржина) – 74	<i>georgia</i> (укр. жоржина) – 1
<i>geranium</i> (укр. герань) – 58	
<i>gerbera</i> (укр. гербера) – 97	<i>gerbera</i> (вар. <i>gerber</i>) (укр. гербера) – 13
<i>gladiolus</i> (укр. гладіолус) – 10	
<i>goździk</i> (укр. гвоздика) – 109	<i>goździk</i> (укр. гвоздика) – 22
<i>hiacynt</i> (укр. гіацинт) – 108	<i>hiacynt</i> (укр. гіацинт) – 2
<i>iglica</i> (укр. грабельки) – 12	
<i>iryś</i> (укр. ірис) – 105	<i>iryś</i> (укр. ірис) – 7
<i>jaskier</i> (укр. жовтець) – 76	
<i>jaśmin / zasmin</i> (укр. жасмин) – 84	<i>jaśmin</i> (укр. жасмин) – 3
	<i>język teściowej</i> (укр. сансеверія) – 1
	<i>jukka</i> (укр. юка) – 1
	<i>kaczeniec</i> (укр. калюжниця) – 6
	<i>kaktus</i> (укр. кактус) – 8
	<i>kalina</i> (укр. калина) – 1
<i>katranula</i> (укр. дзвоніки) – 7	<i>katranula</i> (укр. дзвоніки) – 1
<i>kosanka</i> (укр. цмин) – 13	
	<i>koniczyna</i> (укр. конюшина) – 1
<i>kopwalia</i> (укр. конвалія) – 106	<i>kopwalia</i> (укр. конвалія) – 19
<i>kosaciec</i> (укр. півники) – 30	
	<i>krokus</i> (укр. крокус) – 6
<i>krwawnik</i> (укр. деревій) – 29	
<i>lawenda</i> (укр. лаванда) – 72	<i>lawenda</i> (укр. лаванда) – 1
<i>lilia</i> (укр. лілея) – 108	<i>lilia</i> (укр. лілея) – 29
	<i>lwia paszcza</i> (укр. ротіки (садові)) – 1
<i>macierzanka</i> (укр. материнка) – 35	
<i>mak</i> (укр. мак) – 99	<i>mak</i> (укр. мак) – 27
<i>malwa</i> (укр. рожя) – 86	<i>malwa</i> (укр. рожя) – 5
<i>margeryta</i> (укр. стокротки) – 102	<i>margeryta</i> (укр. стокротка) – 6
<i>mieszek</i> (укр. гладіолус) – 95	<i>mieszek</i> (укр. гладіолус) – 6
<i>mirt</i> (укр. мирт) – 9	
<i>mlecz</i> (укр. осот) – 68	<i>mlecz</i> (укр. осот) – 4
<i>mniszek</i> (укр. кульбабка) – 53	
<i>nagietek</i> (укр. нагідки) – 83	<i>nagietek</i> (укр. нагідки) – 7
<i>narcyz</i> (укр. нарцис) – 109	<i>narcyz</i> (укр. нарцис) – 17
<i>nasturcja</i> (укр. настурція) – 98	<i>nasturcja</i> (укр. настурція) – 5
<i>niezapominajka</i> (укр. незабудка) – 108	<i>niezapominajka</i> (укр. незабудка) – 12
<i>orchidea</i> (укр. орхідея) – 107	<i>orchidea</i> (укр. орхідея) – 8
<i>paproć</i> (укр. папороть) – 53; <i>paprotka</i> – 66	<i>paproć / paprotka</i> (укр. папороть) – 8
<i>pelargonia</i> (укр. пеларгонія) – 105	<i>pelargonia</i> (укр. пеларгонія) – 6
	<i>petunia</i> (укр. петунія) – 1
<i>pierviosnek</i> (укр. первоцвіт) – 103	<i>pierviosnek</i> (укр. первоцвіт) – 3
<i>piwonja</i> (укр. піон) – 99	<i>piwonja</i> (укр. піон) – 6
	<i>przebiśnieg</i> (укр. пролісок) – 9
<i>róża</i> (укр. троянда) – 109	<i>róża</i> (укр. троянда) – 109
<i>rozmaryn</i> (укр. розмарин) – 38	
<i>rutianek</i> (укр. ромашка) – 70	<i>rutianek</i> (укр. ромашка) – 14

МОВОЗНАВСТВО

<i>ruta</i> (укр. <i>рута</i>) – 12	
<i>sasanka</i> (укр. <i>сон-трава</i>) – 88	<i>sasanka</i> (укр. <i>сон-трава</i>) – 1
<i>ślaz</i> (укр. <i>мальва</i>) – 3	
<i>slonecznik</i> (укр. <i>соняшник</i>) – 74	<i>slonecznik</i> (укр. <i>соняшник</i>) – 7
<i>stokrotka</i> (укр. <i>маргаритка</i>) – 109	<i>stokrotka</i> (укр. <i>маргаритка</i>) – 66
<i>storczyk</i> (укр. <i>орхідея</i>) – 109	<i>storczyk</i> (укр. <i>орхідея</i>) – 21
<i>szafran</i> (укр. <i>шафран, крокус</i>) – 46	
<i>tuberoza</i> (укр. <i>тубероза</i>) – 36	
<i>tulipan</i> (укр. <i>тюльпан</i>) – 109	<i>tulipan</i> (укр. <i>тюльпан</i>) – 90
<i>ulanka</i> (укр. <i>фуксія</i>) – 6	
<i>wrzos</i> (укр. <i>верес</i>) – 62	<i>wrzos</i> (укр. <i>верес</i>) – 1
	<i>zawilec</i> (укр. <i>анемона, куросліп</i>) – 2
<i>złonkil</i> (укр. <i>нарцис ситниколистий</i>) – 108	<i>złonkil</i> (укр. <i>нарцис ситниколистий</i>) – 22

Найочікуванишим результатом зіставлення є висока частотність виступання в анкетах визнаних інформаторами найтипівішими назв квітів, якій відповідає зарахування до категорії квітів більшістю респондентів (від 109 до 70), напр.: *róża* (укр. *троянда*) – 109 – 109; *tulipan* (укр. *тюльпан*) – 109 – 90; *stokrotka* (укр. *маргаритка*) – 109 – 66; *fiolatek* (укр. *фіалка*) – 109 – 43; *bratek* (укр. *брятки*) – 109 – 34 і т. д. Проте існують випадки, коли рослини були визнані квітами значною кількістю інформаторів (більше 50), а в якості типових були зафіксовані рідко або не згадувалися взагалі, напр.: *aksamitka* (укр. *чорнобривець*) – 74 – 2; *azalia* (укр. *азалія*) – 77 – 0; *blawatek* (укр. *волошка*) – 87 – 3; *dalia* (укр. *жоржина*) – 83 – 2; *dzwonek* (укр. *дзвоник*) – 89 – 0; *fuksja* (укр. *фуксія*) – 84 – 0; *geranium* (укр. *герань*) – 58 – 0; *hiacynth* (укр. *гіацинт*) – 108 – 2; *jaskier* (укр. *жовтець*) – 76 – 0; *lawenda* (укр. *лаванда*) – 72 – 1; *mniszek* (укр. *кульбабка*) – 53 – 0; *pierviosnek* (укр. *первоцвіт*) – 103 – 3; *sasanka* (укр. *сон-трава*) – 88 – 1; *wrzos* (укр. *верес*) – 62 – 1.

Низка найтипівіших, на думку польських респондентів, квітів, не увійшла до переліку назв рослин, запропонованих для категоризації: *anturium* (укр. *антуриум*) – 3; *figus* (укр. *фікус*) – 1; *forsycja* (укр. *форзиція*) – 1; *język teściowej* (укр. *сансеверія*) – 1; *jukka* (укр. *юка*) – 1; *kaczeniec* (укр. *калюжниця*) – 6; *kaktus* (укр. *кактус*) – 8; *kalina* (укр. *калина*) – 1; *koniczyna* (укр. *конюшина*) – 1; *krokus* (укр. *крокус*) – 6; *lwia paszcza* (укр. *ротика (садові)*) – 1; *retunia* (укр. *нетунія*) – 1; *przebiśnieg* (укр. *пролісок*) – 9; *zawilec* (укр. *анемона, куросліп*) – 2. Як видно, більшість із них відзначається низькою частотністю, проте пролісок і кактус були згадані інформаторами 9 і 8 разів відповідно.

Внаслідок здійсненого аналізу відповідей респондентів на питання відкритого типу, в якому було запропоновано назвати найтипівіші квіти, нами було виявлено, що прототипом квітки для носіїв польської мови є троянда, а сама категорія kwiat ('квітка') має неоднорідну структуру, в якій на підставі частоти виступання в анкетних даних виділяються центральні, близькі до центральних, більш віддалені від ядра, а також периферійні елементи.

Відповіді польських студентів на питання закритого типу, в якому було необхідно серед запропонованих назв рослин обрати ті, які, на їхню думку, є назвами квітів, дозволили виокремити кілька груп номінацій. До них належать: 1) центральні складові польської мовної категорії kwiat, інакше

кажучи, гіпоніми лексеми *kwiat* ('квітка') чи назви рослин, які були зараховані до категорії квітів більше, ніж 50 респондентами; 2) близькі до ядра категорії номінації, тобто назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів (у сумі) відповіли "так" та "не знаю"; 3) віддалені від ядра складові – група номінацій, де різниця між сумою відповідей "так" і "не знаю" та "ні" і "не знаю" є меншою 10; 4) периферійні елементи – назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів відповіли "не знаю", а також назви рослин, щодо зарахування до категорії квітів яких більше, ніж 50 респондентів (у сумі) відповіли "ні" та "не знаю"; 5) назви рослин, які не були зараховані до категорії квітів більше, ніж 50 респондентами, тобто до неї не належать.

При зіставленні відповідей респондентів на обидва питання було виявлено не лише те, що високій частотності появи в анкетах назв квітів, визнаних інформаторами найтипівішими, відповідає зарахування цих назв до категорії квітів більшістю респондентів (від 109 до 70), але й те, що існують випадки, коли рослини визнаються квітами значною кількістю інформаторів (більше 50), але в якості типових фіксуються рідко або не згадуються взагалі.

На підставі здійсненого у цій розвідці аналізу анкетних даних ми дослідили структуру польської мовної категорії *kwiat* ('квітка'). Інші аспекти вивчення зазначеної категорії будуть представлені нами в подальших працях. Здійснення подібних студій є перспективним та важливим, оскільки їх результати дозволять цілісно та різнобічно реконструювати мовну картину світу, збагатять сучасну слов'янську етнолінгвістику новими теоретичними розробками й практичними надбаннями, а також дозволять в майбутньому виконувати зіставні дослідження на матеріалі кількох мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Непон-Айдачич Л. В.* Польская языковая категоризация растительного мира (на материале названий цветов) / Л. В. Непон-Айдачич // Международный научный симпозиум "Славянские языки и культуры в современном мире": труды и материалы / сост.: О. В. Дедова, Л. М. Захаров; под общ. рук. М. Л. Ремневой, (Москва, 24–26 марта 2009 г.) / Филологический факультет МГУ имени М.В. Ломоносова. – Москва : МАКС Пресс, 2009. – С. 279–280;
2. *Снитко Е. С., Кулинич И. А.* Русский язык в этнолингвистическом освещении: лекционный курс / Е. С. Снитко, И. А. Кулинич. – К. : Издательско-полиграфический центр "Киевський університет", 2005. – 88 с. – (Київський національний університет імені Тараса Шевченка ; Серія: Бібліотека Інституту філології);
3. *Bartmiński J.* Kryteria ilościowe w badaniu stereotypów językowych / J. Bartmiński // Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. – 1988. – Т. 41. – S. 91–104;
4. *Bartmiński J.* O profilowaniu i profilach raz jeszcze / J. Bartmiński // O definicjach i definiowaniu / red. J. Bartmiński, R. Tokarski. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1993. – S. 269–275;
5. *Bartmiński J.* Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu matki / J. Bartmiński // Język a kultura. – 1998. – Т. 12. – S. 63–83;
6. *Bartmiński J., Niebrzegowska S.* Profile a podmiotowa interpretacja świata / J. Bartmiński, S. Niebrzegowska // Profilowanie w języku i w tekście / pod red. J. Bartmińskiego, R. Tokarskiego. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1998. – S. 211–224;
7. *Bielińska-Gardziel I.* Stereotyp rodziny we współczesnej polszczyźnie / I. Bielińska-Gardziel. – Warszawa : Slawistyczny Ośrodek

Wydawniczy, 2009. – 256 s. – (Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk; Fundacja Sławistyczna; Seria: Kultura na pograniczach / kom. red.: Z. Greń, W. J. Burszta, J. Goszczyńska et al.; t. 6.); **8.** *Habrajska G.* Kategoryzacja a klasyfikacja – potoczne i naukowe widzenie świata (analiza badań ankietowych dotyczących kategoryzacji nazw roślin) / G. Habrajska // *Językowa kategoryzacja świata* / pod red. R. Grzegorzycykowej, A. Pajdzińskiej. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1996. – S. 220–241; **9.** *Językowa kategoryzacja świata* / pod red. R. Grzegorzycykowej, A. Pajdzińskiej. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1996. – 356 s. – (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej; Instytut Filologii Polskiej; “Czerwona seria” / rada red.: M. Abramowicz, J. Adamowski, J. Bartmiński et al.; nr 8); **10.** *Nepop-Ajdaczyć L.* Etnolingwistyczna informacja o kwiatach w słownikach języka polskiego / L. Nepop-Ajdaczyć // *Etnolingwistyka a leksykografia: Tom poświęcony Profesorowi Jerzemu Bartmińskiemu* / red. nauk. W. Chlebda. – Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2010. – S. 157–163.

Нікітіна Ф.О. (Київ, Україна)

**Нові запозичення у східнослов'янських мовах
(Глобалізація очима мовознавця)**

Стаття містить аналіз сучасних запозичень у східнослов'янських мовах.

Ключові слова: запозичення, лексика, східнослов'янські мови.

Статья содержит анализ современных заимствований в восточнославянских языках.

Ключевые слова: заимствования, лексика, восточнославянские языки.

The article contents the analysis of the modern loan-words in the East-Slavonic languages.

Key words: loan-words, vocabulary, East-Slavonic languages.

За кілька останніх десятиліть лексичний склад східнослов'янських мов (зокрема української і російської) поповнився такою кількістю запозичень, що зусилля численних пуристів (які б погодилися на таку працю) стали б марними при спробах подолати (принаймні за допомогою калькування) цю величезну масу сучасних, переважно англійських запозичень, що не тільки поповнили термінологічний лексикон, але й проникли у побутове мовлення. В епоху глобалізації перевага запозиченням з англійської мови надається тому, що носії цієї мови є громадянами найбільш технологізованих та комп'ютеризованих країн.

Серед великого масиву запозичень лише окремі слова або словосполучення походять з романських мов (франц., італ., ісп.), як-от бутик (фр. *boutique* «маленька крамничка»), от кутюр (фр. *haute couture*, буквально «високе кравецтво»), тобто майстерне пошиття одягу). Нові запозичення не лише входять до складу лексики, – вони активно впливають на словотвір, стаючи іноді центрами нових словотвірних рядів та гнізд, як «славновісне» піар (*pr*); від іменників утворюються за допомогою питомих суфіксів інші іменники, прикметники, дієслова (піар – піарщик, пропарити; монітор – моніторити, промоніторити; рейдер – рейдерський, рейдерство та ін.); відбувається своєрідне об'єднання запозичених коренів або цілих основ зі